

CEMES
12

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ,
ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ
ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΘΕΟΛΟΓΙΑ

*Εἰς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότητα
τὸν Πάπα καὶ Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας
κ. κ. ΘΕΟΔΩΡΟ Β΄*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ Κέντρο Οἰκουμενικῶν, Ἱεραποστολικῶν καὶ Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», σε συνεργασία με τὸ τμήμα Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ καὶ τὴν Θεολογικὴ Σχολή τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τῆς Βοστώνης, διοργάνωσε στὴ Θεσσαλονίκη, (22-24 Ἰανουαρίου τοῦ 2015), διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συνέδριο με θέμα τὴν δυνατότητα ἀναβίωσης τοῦ θεομοῦ τῶν διακονισσῶν, καὶ ἐπαναδιατύπωσης τῆς σχετικῆς με τὴν χειροτονία τῶν γυναικῶν Ὁρθόδοξη ἐπιχειρηματολογία, 20 καὶ πλέον χρόνια μετὰ τὸ σχετικὸ με τὸ θέμα Διορθόδοξο συνέδριο τῆς Ρόδου.

Τὸ συνέδριο ἦταν ἀφιερωμένο στὸν 95 ετῶν Ομότιμο Καθηγητὴ κ. Ευάγγελο Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ 60 καὶ πλέον χρόνια, πρῶτος μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων ἀνακίνησε ἐπιστημονικὰ τὸ θέμα τῆς χειροτονίας τῶν διακονισσῶν στὴν μυστηριακὴ ἱερωσύνη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Με τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ διεξοδικὴ θεολογικὴ ἐξέταση ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ ἀνωτέρω θέματος, τὸ ὁποῖο ἐπὶ σειρά ετῶν συζητεῖται ευρέως καὶ σε διαχριστιανικὸ ἐπίπεδο, ἀποτελεῖ πρωταρχικὴ εὐθύνη τῆς Ὁρθόδοξης ἀκαδημαϊκῆς κοινότητας πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Οἱ 40 περίπου εἰσηγήσεις πού περιέχονται στὸν παρόντα τόμο, πέραν τῶν σημαντικῶν μηνυμάτων τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν Ὁρθοδόξων Θεολογικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων, καλύπτουν ὅλους σχεδὸν τοὺς τομείς τῆς βιβλικῆς, λειτουργικῆς, πατερικῆς, συστηματικῆς, νομοκανονικῆς, καὶ ἱστορικῆς θεολογίας.

Ὁ παρὼν τόμος φέρει τὸν ἀριθμὸν 12 τῶν ἐκδόσεων τοῦ Κέντρου Οἰκουμενικῶν, Ἱεραποστολικῶν καὶ Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», καὶ ἀφιερώνεται στὴν Α. Θ. Μακαριότητα, τὸν Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Θεόδωρο Β΄, ὡς ελάχιστο δείγμα εὐγνωμοσύνης γιὰ τὴν μεγάλῃς σημασίας πρόσφατη συνοδικὴ ἀπόφαση τῆς ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας νὰ προχωρήσει στὴν ἀναβίωση τοῦ θεομοῦ τῶν διακονισσῶν.

Χριστούγεννα 2016

Πέτρος Βασιλειάδης
Ομότιμος Καθηγητὴς τοῦ ΑΠΘ
Πρόεδρος τοῦ Κέντρου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος
(σελ. 7)

Περιεχόμενα
(σελ.9-14)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ.

Πέτρος Βασιλειάδης
(σελ. 15-21)

ΜΕΡΟΣ Α

Χαιρετισμοί

Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου
Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης κ. Μ. Κωνσταντίνου
Προκοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του Τιμίου Σταυρού π. Θ. Fitzgerald
Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας Αθηνών Μητρ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου
Προέδρου του Τμήματος Θεολογίας Θεσσαλονίκης κ. Χ. Σταμούλη
Προέδρου του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας Αθηνών κ. Γ. Φίλια
(σελ. 23-34)

ΜΕΡΟΣ Β

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητού κ. Ευαγγέλου Θεοδώρου

Κεφάλαιο 1

ΕΠΑΙΝΟΣ (LAUDATUM)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΙΜΩΜΕΝΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Κυριακή Φιτζέραλντ-Καρυδογιάννη
(σελ. 37-45)

Κεφάλαιο 2

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Αντιφώνηση του Ομότιμου Καθηγητού κ. Ευάγγελου Θεοδώρου.

(σελ. 47-53)

ΜΕΡΟΣ Γ

ΜΕΛΕΤΕΣ

Κεφάλαιο 3

ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Ιωάννης Πέτρου
(σελ. 57-69)

Κεφάλαιο 4
ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ. ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ιωάννης Χρυσσαυγής
(σελ. 71-76)

Κεφάλαιο 5
NAMING GOD IN ORTHODOX TRADITION: *Neither Male nor Female*
Emmanuel Clapsis
(σελ. 77-91)

Κεφάλαιο 6
THEOLOGICAL PRESUPPOSITIONS AND LOGICAL FALLACIES IN MUCH
OF THE CONTEMPORARY DISCUSSION OF THE ORFINAION OF WOMEN
Valerie Karras
(σελ. 93-103)

Κεφάλαιο 7
LEX ORANDI EST LEX CREDENDI: WOMEN DEACONS AS EMISSARIES OF
THEION ELEOS (DIVINE COMPASSION AND THE WITNESS OF THE
ORDINATION RITE OF THE DEACONESSES)
Kyriaki Karydoyanes-Fitzgerald
(σελ. 105-116)

Κεφάλαιο 8
Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΚΑΙ
ΤΟ ΕΜΦΥΛΟ Ή ΑΦΥΛΟ ΤΟΥ ΣΑΡΚΩΘΕΝΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ
Κωνσταντίνος Ν. Γιοκαρίνη
(σελ. 117-128)

Κεφάλαιο 9
Η ΙΟΥΝΙΑ ΩΣ «ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ» (ΡΩΜ 16:7)
Ιωάννης Καραβιδόπουλος
(σελ. 129-136)

Κεφάλαιο 10
Η ΜΑΡΙΑ Η ΜΑΓΔΑΛΗΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ
Κατερίνα Δροσιά
(σελ. 137-148)

Κεφάλαιο 11
ORTHODOX THEOLOGICAL CRITERIA FROM 1 PETER
FOR WOMEN'S ORDINATION IN THE CHURCH
Arthur J. Keefe
(σελ. 149-156)

Κεφάλαιο 12
ΜΑΡΘΑ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ ΩΣ ΜΟΝΤΕΛΑ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
Νίκη Παπαγεωργίου
(σελ. 157-167)

Κεφάλαιο 13
Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ
Παναγιώτης Ι. Σκαλτσής
(σελ. 169-174)

Κεφάλαιο 14
ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.
ΣΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Θεόδωρος Γιάγκου
(σελ. 175-190)

Κεφάλαιο 15
Η ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΓΗΣ
ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΑ. ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ
Χριστόφορος Ελ. Αρβανίτης
(σελ. 191-207)

Κεφάλαιο 16
Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΣΩΜΑ.
ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ
ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΦΥΛΗ ΔΙΑΦΟΡΑ
Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου
(σελ. 209-217)

Κεφάλαιο 17
ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ:
(Πρόταση χριστοκεντρικής ερμηνευτικής)
Κωνσταντίνος Αγόρας
(σελ. 219-237)

Κεφάλαιο 18
UNIQUE BODIES, UNIQUE GIFTS:
TOWARDS A LITURGY THAT DEIFIES
Maria Gwyn McDowell
(σελ. 239-245)

Κεφάλαιο 19
REJUVENATING THE DIACONATE:
BUILDING UP THE BODY OF CHRIST
Teva Regule
(σελ. 247-258)

Κεφάλαιο 20
THE ORDER OF DEACONESSSES
AND LITURGICAL RENEWAL IN THE ORTHODOX CHURCH:
THEOLOGICAL, HISTORICAL AND TELEURGICAL ASPECTS
Srboljub Ubiparipović
(σελ. 259-266)

Κεφάλαιο 21
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΧΩΡΗΣΗΣ:
ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
Ιωάννα Σαχινίδου
(σελ. 267-278)

Κεφάλαιο 22
Η γυνή εκ του ανδρός... εν υμίν αυτοίς κρίνατε (Α' Κορ. 11, 8β. 13α):
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ, ΑΠΟΜΥΘΟΠΟΙΗΣΗ ΘΗΛΥΚΩΝ
ΘΕΟΤΗΤΩΝ Ή ΠΑΣΧΑΛΙΑ ΑΝΑΤΡΟΠΗ;
Ευανθία Αδαμτζιλογλου
(σελ. 279-291)

Κεφάλαιο 23
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΤΗΣ ΠΑΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα
(σελ. 293-315)

Κεφάλαιο 24
Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΤΕΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟ
Ειρήνη Αρτέμη
(σελ. 317-328)

Κεφάλαιο 25
Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
Αντωνία Γρ. Κυριατζή
(σελ. 329-338)

Κεφάλαιο 26
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ:
ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ Η ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ;
(ΣΧΟΛΙΟ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ)
Ιωάννης Λότσιος
(σελ. 339-348)

Κεφάλαιο 27
Η ELISABETH BEHR-SIGEL ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ
Ελένη Κασσελούρη-Χατζηβασιλειάδη
(σελ. 349-355)

Κεφάλαιο 28
ΟΙ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ ΚΑΙ Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ
ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΑΤΣΟΥΚΑ
Μαρία Χατζηαποστόλου
(σελ. 357-370)

Κεφάλαιο 29
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ
Δήμητρα Κούκουρα
(σελ. 371-377)

Κεφάλαιο 30
Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ
ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΠΑΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ
Φώτιος Ιωαννίδης
(σελ. 379-386)

Κεφάλαιο 31
Mulier infirmior viro
ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΑΚΙΝΑΘ ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
Ελπιδοφόρος Λαμπруνιάδης
(σελ. 387-396)

Κεφάλαιο 32
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Δημήτριος Κεραμιδάς
(σελ. 397-416)

Κεφάλαιο 33
CATHOLIC WOMEN DEACONS:
PAST ARGUMENTS AND FUTURE POSSIBILITIES
Phyllis Zagano
(σελ. 417-428)

Κεφάλαιο 34
ORDINATION, APOSTOLIC SUCCESSION AND ECUMENISM
Elizabeth M. Smith
(σελ. 429-441)

Κεφάλαιο 35
Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ ΣΤΙΣ ΑΡΧΑΙΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ:
ΠΗΓΕΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
Νικόλαος Κουρεμένος
(σελ. 443-454)

Κεφάλαιο 36
Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΧΕΙΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ Η
ΕΠΙΣΗΜΗ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΤΗΣ:
ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟ ΠΛΕΥΡΑΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
Βασιλική Σταθοκώστα
(σελ. 455-466)

Κεφάλαιο 37
SEX AND THE DIVINE PERSONS: PROBLEMATIC ENGLISH LANGUAGE IN
THE CHURCH OF THE TRIUNE GOD
Stuart Hall
(σελ. 467-471)

Κεφάλαιο 38
Η ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ: Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΙΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΚΕΣ ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ
Σωτήριος Μπούκης
(σελ. 473-488)

Κεφάλαιο 39
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ
Άννα Κόλτσιου-Νικήτα
(σελ. 489-496)

Κεφάλαιο 40
ΤΕΛΙΚΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ
(σελ. 497-502)

TABLE OF CONTENTS
(σελ. 503-507)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ
(σελ. 509-511)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ, ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΤΟΜΟΥ

Πέτρος Βασιλειάδης

Abstract: The author analyzed the place of the Conference within the 2-years-project of CEMES: “Humble Theological Contribution to our Orthodox Church on Her Way to the 2016 Pan-Orthodox Council”, by referring to the official intervention of the Primate of the Church of Cyprus on the issue, which prompted the inclusion this conference within the overall framework of the project.

He then referred to the importance of Prof. Emeritus Evangelos Theodorou’s scholarly contribution, 60 years ago, on the ordination of Deaconesses into the Sacramental Priesthood in the Orthodox Church.

Next he mentioned the necessity of a review of the official position of the Orthodox, expressed in the Rhodes Consultation Statement early in the ‘90s, taking into consideration the progress in recent scholarship, biblical and theological.

He underlined the centrality of “Orthodox Theology” in the title of the conference, with the “Deaconesses” as its next but parallel focus, of course without neglecting the overall “ordination of women” issue. He then enumerated the focus of the various contributions to the conference, most of which concentrate on the “theological” approach to the ordination of women, whereas others also cover the historical, pastoral, sociological etc dimension of the issue.

He then elaborated the concept of the conference as announced after the completion of a consultation, organized on the same title.

A quick reference to the profound meaning of “tradition” (as it is repeatedly stated in the so-called “argument from tradition”) was made, reminding the distinction between the authentic Apostolic (with T) and historical one (with t), as well as between latent and historically expressed.

Finally he reminded the inconsistency in the general traditional Orthodox view, which is based on “tradition” with regard to the overall “ordination of women into the sacramental priesthood”, but ignores it when dealing with the restoration of the order of Deaconesses in the priestly and diaconal ministry of the Orthodox Church.

Θεοφιλέστατε,

Σεβαστοί πατέρες,

Κυρίες και κύριοι συνάδελφοι,

Dear friends from all over the world, more than 200 registered attendees plus many others who have been informed through the social media, and are able to watch our conference live,

Το συνέδριο που αρχίζει απόψε σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ και τη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού της Βοστώνης, με θέμα: «Διακόνισσες, χειροτονία των γυναικών και Ορθόδοξη θεολογία», είναι οφειλετικώς αφιερωμένο στον πολίτη ομότιμο καθηγητή και τέως Πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ευάγγελο Θεοδώρου, αλλά και τέως κοσμητόρα της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, για τη συμπλήρωση 60 και πλέον χρόνων από τη δημοσίευση της διεθνώς αναγνωρισμένης επιστημονικής του συμβολής επί του θέματος του συνεδρίου. Αποτελεί το πρώτο τμήμα ενός διεθνούς διετούς ερευνητικού προγράμματος του Κέντρου

Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», ως ελάχιστη θεολογική συμβολή στην πορεία του Οικουμενικού Θρόνου προς την Πανορθόδοξη Σύνοδο του 2016, με τον γενικό τίτλο: «Ταπεινή θεολογική συμβολή στην Ορθόδοξη Εκκλησία μας καθ' οδόν προς την Πανορθόδοξη Σύνοδο του 2016» (Humble Theological Contribution to our Orthodox Church on her Way towards the 2016 Pan-Orthodox Council).

Το Κέντρο «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου», έχοντας ασχοληθεί την προ-προηγούμενη ακαδημαϊκή χρονιά με θέμα ιεραποστολικού ενδιαφέροντος (και αναφέρομαι στο διεθνές διαθρησκευτικό συμπόσιο «Μία Ορθόδοξη προσέγγιση στη Θεολογία των Θρησκειών», πάλι με τους ίδιους συνδιοργανωτές), και την προηγούμενη χρονιά με θέμα οικουμενικού ενδιαφέροντος (αναφέρομαι στο ομότιτλο σεμινάριο), είχε αρχικά προγραμματίσει την ερευνητική του ενασχόληση τούτη την ακαδημαϊκή (και εκκλησιαστική) χρονιά με περιβαλλοντολογικά ζητήματα. Η περσινή όμως απόφαση των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών να συγκληθεί επί τέλους Πανορθόδοξη Σύνοδος το 2016, μας ανάγκασε να επαναπροσδιορίσουμε τις προτεραιότητές μας.

Αν και το θέμα των διακονισσών και εμμέσως της χειροτονίας των γυναικών, δεν βρίσκεται στην Η.Δ. της σημαντικότητας αυτής Πανορθόδοξου Συνόδου, κατά την σύνοδο των Προκαθημένων τον Μάρτιο του 2014 υπήρξε επίσημη τοποθέτηση του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου για το θέμα των διακονισσών:

«Πιστεύω, ακόμα, πως θα πρέπει να μας απασχολήσει και το θέμα της θέσης των γυναικών στην Εκκλησία. Μεγάλες χριστιανικές ομολογίες, όπως οι Αγγλικανοί, έχουν εισαγάγει τη χειροτονία γυναικών. Θα πρέπει Αγιογραφικά και Πατερικά να κατοχυρώσουμε τη θέση μας και να μελετήσουμε σοβαρά, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραμέτρους του θέματος, την επαναφορά του θεσμού των διακονισσών στην Εκκλησία»,

Όλα αυτά μας ανάγκασαν να επιχειρήσουμε μια πρώτη θεολογική – αλλά και γενικότερη επιστημονική – προσέγγιση του θέματος. Άλλωστε, το μέλλον της μαρτυρίας της Εκκλησίας και της θεολογίας περιστρέφεται κατά κύριο λόγο στην αντιμετώπιση των γυναικών στην εκκλησιαστική και ευρύτερη κοινωνική ζωή.

Πριν από 60 και πλέον χρόνια ο ομότιμος καθ. Ευάγγελος Θεοδώρου, 95 ετών σήμερα, άνοιξε τη συζήτηση στους Ορθόδοξους θεολογικούς κύκλους πάνω στο ακανθώδες ζήτημα της χειροτονίας γυναικών στην μυστηριακή ιερωσύνη με την διδακτορική του διατριβή για τις διακόνισσες. Τιμώντας τον πρωτεργάτη αυτόν της νεότερης ελληνο-Ορθόδοξης θεολογίας το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών "Μητρ. Παντελεήμων Παπαγεωργίου" (CEMES) αποφάσισε να του αφιερώσει το παρόν συνέδριο, μετά και την προσωπική δήλωση του Οικουμενικού Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου - όταν αντιπροσωπία του Δ.Σ. του Κέντρου τον επισκέφτηκε για να τον ενημερώσει για τον μελλοντικό ερευνητικό προγραμματισμό του - ότι «πραγματικά το αξίζει».

Το σκεπτικό του Συνεδρίου είναι όχι η επικοινωνιακή προώθηση της μιας ή της άλλης άποψης στον συνεχιζόμενο διάλογο, τόσο σε διαχριστιανικό επίπεδο όσο τον τελευταίο καιρό και εντός της Ορθόδοξης θεολογίας, ούτε και η αυστηρά αντικειμενική επιστημονική τοποθέτηση

χωρίς εκκλησιαστική αναφορά, αλλά η συστηματική ανάλυση του όλου προβλήματος και η υποβολή των προκαταρκτικών συμπερασμάτων και προτάσεων στις αρμόδιες κανονικές επιτροπές και συνόδους της ανά την οικουμένη Ορθοδοξίας, και κυρίως στο συντονιστικό της κέντρο, το Οικουμενικό μας Πατριαρχείο.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία, βέβαια, εδώ και αρκετές δεκαετίες έχει διατυπώσει – όχι βέβαια συνοδικά, αλλά μέσα από τα πορίσματα του περιφημου διορθόδοξου συνεδρίου της Ρόδου το 1988 – μια συγκεκριμένη θεολογική θέση γύρω από το ζήτημα της χειροτονίας των γυναικών. Προσφάτως, όμως, η αναθεώρηση των απόψεων του Μητροπολίτου Διοκλείας Καλλίστου Ware, του πρώτου σύγχρονου Ορθόδοξου θεολόγου που διατύπωσε συστηματικά θεολογικές απόψεις για το θέμα αυτό, οι μελέτες της αείμνηστης Elizabeth Behr-Sigel, αλλά και του Ορθόδοξου δογματολόγου αυτού εδώ του ιδρύματος (ΑΠΘ), αείμνηστου συναδέλφου Νικολάου Μασούκα, όπως και ορισμένες πρόσφατες διδακτορικές διατριβές και μεταδιδακτορικές μονογραφίες Ορθόδοξων επιστημόνων, κυρίως όμως η τρομακτική εξέλιξη στις βιβλικές, λειτουργικές, ιστορικές, πατερικές, ακόμη και κοινωνιολογικές, σπουδές, έχουν κάνει επιτακτική την ανάγκη καλύτερης θεολογικής τεκμηρίωσης της επίσημης θέσης της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά και άλλων χριστιανικών ομολογιών, και κυρίως της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, γιατί όχι και χριστιανικών ομολογιών που έχουν ήδη υιοθετήσει την γυναικεία ιερωσύνη, όπως η Αγγλικανική, αλλά και συντηρητικών ευαγγελικαλικών που σταθερά την αρνούνται. Στο πρόγραμμα του συνεδρίου περιλαμβάνονται τόσο νηφάλιες Ορθόδοξες θεολογικές απόψεις, κριτικές της επικρατούσας επιχειρηματολογίας, αλλά και υποστηρικτικές αυτής αλλά με άλλο θεολογικό και επιστημονικό σκεπτικό. Όπως επίσης υπάρχουν και εισηγήσεις περιγραφικές των άλλων εκκλησιών και χριστιανικών ομολογιών, αλλά και ορισμένες επιστημονικές απόψεις φιλο-Ορθόδοξων ετεροδόξων ερευνητών με βιβλικά και θεολογικά επιχειρήματα.

Να υπενθυμίσω στο σημείο αυτό, ότι πριν από αρκετά χρόνια ο Μητροπολίτης Περγάμου, εκπροσωπώντας το Οικουμενικό Πατριαρχείο, και απευθυνόμενος στην αγγλικανική κοινωνία κατά τη διάρκεια του τακτικού συνεδρίου της στο Λάμπεθ, επέστησε την προσοχή όλων, ότι η λύση στο ακανθώδες αυτό πρόβλημα, το οποίο ταλανίζει τον χριστιανικό κόσμο και έχει διατρέσει καθέτως και οριζοντίως τις διάφορες χριστιανικές ομολογίες, δεν μπορεί να αναζητηθεί ούτε με βάση επιχειρήματα από την ιστορική και κοινωνική εξέλιξη (*arguments from sociology*), ούτε όμως με βάση αποκλειστικά επιχειρήματα από την παράδοση (*arguments from tradition*). Αυτό που επειγόντως χρειάζεται ο χριστιανικός κόσμος είναι κυρίως *θεολογικά επιχειρήματα*. Αυτό ακριβώς επιχειρεί το παρόν συνέδριο, χωρίς βεβαίως να αγνοούνται και άλλες καθαρά επιστημονικές περιοχές.

Στο ορότυπο σεμινάριο την περασμένη ακαδημαϊκή χρονιά, με τη συμμετοχή κατά κύριο λόγο καθηγητών και διδασκάλων και ερευνητών της συνδιοργανώτριας του παρόντος συνεδρίου Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, αναλύθηκαν διεξοδικά όλα τα θεολογικά επιχειρήματα, υπέρ ή κατά, της δυνατότητας συμμετοχής των γυναικών κυρίως στην διακονική μυστηριακή ιερωσύνη, με σκοπό να παρουσιαστούν

στην Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά και την παγκόσμια χριστιανική κοινότητα, όλα τα αυθεντικά θεολογικά (και όχι απλώς κοινωνιολογικά ή παραδοσιακά) επιχειρήματα επί του θέματος.

Το παρόν διεθνές θεολογικό συνέδριο, με επίσημες γλώσσες την Ελληνική και την Αγγλική, πραγματοποιείται τόσο με συμβατική, όσο και με ηλεκτρονική μορφή, χάρη στις σύγχρονες τεχνολογικές υπηρεσίες, τις οποίες μας προσφέρει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο – και το οποίο ευχαριστούμε θερμά. Η ηλεκτρονική μορφή του επελέγη όχι μόνον για οικονομικούς – να υπενθυμίσω πως η οργάνωσή του είναι μηδενικού προϋπολογισμού, και θα ήθελα στο σημείο αυτό να ευχαριστήσω όλους τους εκτός Θεσσαλονίκης, αλλά και μερικούς εκτός Ελλάδος, ομιλητές που συμμετέχουν ιδίως εξόδοις – αλλά και για περιβαλλοντικούς λόγους, σύμφωνα άλλωστε και με τις αρχές του Κέντρου, το οποίο υπενθυμίζω, εκτός των ιεραποστολικών και οικουμενικών είναι και περιβαλλοντικών μελετών.

Το συνέδριο, σύμφωνα με την αρχική διακήρυξή του τον περασμένο Ιούλιο (συμβολικά την 22.7.14, εορτή της «ισαποστόλου» κατά την λειτουργική παράδοση - ή «αποστόλου των αποστόλων» κατά ορισμένους Πατέρες – της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας) σε ό,τι αφορά τις εισηγήσεις ήταν ανοιχτό σε όλους τους ενδιαφερόμενους θεολόγους, ακαδημαϊκούς και κληρικούς από όλη την χριστιανική κοινότητα, με τις εισηγήσεις όλων να δημοσιεύονται ηλεκτρονικά στην ιστοσελίδα του συνεδρίου, και φυσικά οπτικοακουστικά στις ιστοσελίδες του ΑΠΘ. Οι εισηγήσεις όπως θα δείτε στο πρόγραμμα καλύπτουν όλες τις περιοχές της βιβλικής, πατερικής, λειτουργικής, ή συστηματικής θεολογίας, ή και άλλες σχετικές με το θέμα του συνεδρίου περιοχές.

Ο κύριος ασφαλώς άξονας του συνεδρίου, και η βασική οπτική γωνία της προοπτικής του, βρίσκεται στο «Ορθόδοξη θεολογία» του τίτλου, με το «Διακόνισσες» ως δεύτερη εξίσου σημαντική παράμετρο, χωρίς – δευτερευόντως φυσικά – να αγνοείται και η θεολογική διάσταση του ακανθώδους ζητήματος της «χειροτονίας των γυναικών», με άλλα λόγια του θεμιτού ή *μη αποκλεισμού* των γυναικών από την μυστηριακή ιερωσύνη, αντιστρέφοντας κατά τι την διατύπωση της πατριαρχικής πρόσκλησης του παρεμφερούς συνεδρίου της Ρόδου στο τέλος της δεκαετίας του '80 (με την έμφαση να μετατίθεται από τον «αποκλεισμό» στην «εισοδοχή»).

Η μικρή αυτή, αλλά ουσιαστική, αλλαγή ήταν απόρροια του προβληματισμού του ομότιτλου περσινού συμποσίου, κυρίως στη βάση των σκέψεων και προτάσεων του τιμώμενου σήμερα καθηγητού. Αυτό άλλωστε ήταν, κατά την ανοιχτή πρόκληση εισηγητών του συνεδρίου, και το σκεπτικό: Ο γενικός δηλαδή θεολογικός προβληματισμός που αναπτύχθηκε στο σεμινάριο, με αφορμή κυρίως τις ριζοσπαστικές θέσεις του κ. Θεοδώρου. Παραθέτω ακριβώς τα λεγόμενά του, που άλλωστε δημοσιεύτηκαν στον ηλεκτρονικό εκκλησιαστικό τύπο (<http://www.amen.gr/article17226>):

«Στη συζήτηση για τη γενικότερη χειροτονία των γυναικών δεν πρέπει η Ορθόδοξη θεολογία να καταφεύγει στην άστοχη χρησιμοποίηση ανθρωπίνων, βιολογικών εννοιών για το φύλο και να αναφέρεται στη δήθεν ανδρική ή θηλυκή υφή εκάστου των προσώπων της Αγίας Τριάδος, και έτσι να αίρει τον αποφαιτικό χαρακτήρα του απρόσιτου στην ανθρώπινη διάνοια Τριαδικού δόγματος. Πρέπει να χρησιμοποιούνται εκκλησιολογικά κριτήρια που αποβλέπουν στην οικοδομή της Εκκλησίας του Χριστού. Πρέπει επίσης να χρησιμοποιείται η χριστολογική θεολογία, η οποία διδάσκει για τον

Θεάνθρωπο, ότι στο σωτήριό Του έργον ενσωμάτωσε, παρέλαβε όλη την ανθρώπινη φύση, ανδρική και γυναικεία. Και έτσι πρέπει να επιδιώκεται καταμερισμός των αρμοδιοτήτων των λειτουργών της εκκλησίας ανάλογα προς την ποικιλία των χαρισμάτων τους. Αυτή την ποικιλία των χαρισμάτων προέβαλε ιδιαιτέρως η αρχαία Εκκλησία».

Σταχυολογώ μερικούς από τους επί πλέον προβληματισμούς που διατύπωσε το περσινό σεμινάριο:

«ιστορικά ο αποκλεισμός των γυναικών από την ανώτερη ιερωσύνη είναι *«θείω δικαίω»* ή *«ανθρωπίνω δικαίω»* (de jure humano ή de jure divino); Κατά πόσο στην επιλογή των θεολογικών κριτηρίων πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην μακραίωνη «πρωτογενή» λειτουργική παράδοση της Εκκλησίας, έναντι των διαφόρων εκ των υστέρων διατυπωθεισών δογματικών εκφράσεων; Πώς και σε ποιο βαθμό η βασική θεολογική θέση, ότι στα έσχατα δεν θα υπάρχει διάκριση με βάση το βιολογικό φύλο, μπορεί να επηρεάσει τη συζήτηση για την χειροτονία των γυναικών; Μήπως η επίκληση στοιχείων οντολογικής έκπτωσης, διαίρεσης και μερισμού του ανθρώπου σε δύο ιεραρχικά τοποθετούμενα φύλα, αναιρεί το δόγμα της Θείας ενανθρωπήσεως και ακυρώνει τους στόχους της; Η αποκλειστική «ανδρική ιερωσύνη», λόγω της ιστορικά αδιαφιλονίκητης άρρενος μορφής του ενανθρωπήσαντος Θεού, μπορεί να αποτελεί δεσμευτικό στοιχείο της θείας χάριτος, και πόσο αυτό το επιχείρημα μπορεί να έχει ισχυρό θεολογικό βάρος; Αν αρχέτυπο του ανθρώπου κατά την Ορθόδοξη χριστιανική ανθρωπολογία είναι ο Χριστός, η επίκληση του άρρενος φύλου (και όχι τέλειαν ανθρώπινης φύσεως) του Λόγου του Θεού έχει θεολογικά, νομοκανονικά, ιστορικο-κριτικά, αλλά και λειτουργικά ερείσματα για τον αποκλεισμό της γυναίκας από την μυστηριακή ιερωσύνη; Αν ακόμη και μεγάλοι θεολόγοι ιεράρχες, όπως ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος και ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος αναφορικά με την ιερωσύνη χρησιμοποιούν μεταφορές που βασίζονται όχι σε ανδρικά πατρικά μοντέλα, αλλά σε πρότυπα αρετών για την κοινότητα, και επί πλέον αμφοτέρωθεν χρησιμοποιούν τόσο αρσενικές όσο και θηλυκές μεταφορές για να περιγράψουν την μέθοδο και το λειτουργήμα της ιερωσύνης, με ποια θεολογικά επιχειρήματα μπορεί να δικαιολογηθεί πειστικά ο αποκλεισμός από αυτήν των γυναικών;»

Και για να έρθουμε στο κεντρικό ζήτημα του συνεδρίου, την ανασύσταση δηλαδή και λειτουργικά του θεσμού των διακονιστών:

«Πόσο σημαντικό για το θεολογικό οπλοστάσιο της Ορθόδοξης Εκκλησίας είναι το γεγονός, ότι ο θεσμός αυτός έχει οικουμενική συνοδική και νομοκανονική θεμελίωση, που μάλιστα ουδέποτε καταργήθηκε από μεταγενέστερη συνοδική απόφαση; Αν, όπως μας είπε ο σεβαστός μας καθηγητής – και πλέον επιστημονικά ουδόλως πλέον αμφισβητείται, η διακόνισσα εγκαθίστατο στο λειτουργήμα της με *χειροτονία*, η οποία είναι ίδιον του ανώτερου κλήρου, και όχι με χειροθεσία, και επί πλέον αν η χειροτονία της κατά την Ορθόδοξη λειτουργική μας παράδοση έχει απόλυτη ομοιότητα ως προς την μορφή και το περιεχόμενο με τις χειροτονίες των ανώτερων βαθμίδων του ανώτερου κλήρου, τι θα μπορούσε αυτό να σημαίνει για το γενικότερο πρόβλημα της χειροτονίας των γυναικών; Το ίδιο και η προτεινόμενη διάκριση της ανώτερης χειροτονίας και ιερωσύνης σε «διακονική» και «ιερουργική», διάκριση που κατά το τριώνιστο καθηγητή είναι ποσοτική και καταμερισματική, και όχι ποιοτική. Επί πλέον η σαφής διατύπωση στις αρχαίες ευχές, ότι ο Χριστός δεν απαγόρευσε στις εκκλησίες να έχουν λειτουργικά καθήκοντα και οι γυναίκες (βλ. το *«ό μηδέ γυναίκας...Λειτουργείν τοῖς ἁγίοις ἄκοις σου ἀποβαλλόμενος»*), πόσο μπορεί να επηρεάσει την θεολογική επιχειρηματολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας αναφορικά με τη χειροτονία των γυναικών και στην ανώτερη ιερουργική ιερωσύνη;

Θα μπορούσα στο σημείο αυτό να υπενθυμίσω την ποιοτική παρατήρηση του κ. Θεοδώρου, ότι η ερμηνεία στις κανονικές πηγές, ότι η διακόνισσα, ως σύμβολο του Αγίου Πνεύματος, είχε ανώτερη θέση και από αυτούς τους πρεσβύτερους, που εθεωρούντο σύμβολα των Αποστόλων, θα πρέπει

τουλάχιστον να συμβάλει στην αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας αναφορικά με το θεολογικά θεμιτό της συμμετοχής των στην μυστηριακή ιερωσύνη. Κανείς, μα κανείς, από τους Ορθόδοξους θεολόγους που ασχολήθηκαν ή ασχολούνται με την θεολογική διερεύνηση του θέματος (Μητρ. Διοκλείας Κάλλιστος, ο αοίδιμος Μητρ. Σουρώζ Αντώνιος, και όλοι οι ομιλητές, αλλά και ο τιμώμενος σεβαστός καθηγητής μας) δεν αμφισβητεί, ότι με βάση την «παράδοση» και την κανονική τάξη της Ορθόδοξης Εκκλησίας («τό γε νυν έχον», όπως ευφυώς υπογραμμίζει ο κ. Θεοδώρου) οι γυναίκες αποκλείονται από την ιεραρχική ιερωσύνη, όχι όμως από την «διακονική».

Το επιχείρημα επομένως της «Παραδόσεως», έννοιας τόσο σημαντικής στην ιστορική διαδρομή της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας – για πολλούς, βέβαια, ακόμη και στις μέρες μας, δυστυχώς πάνω και από την διδασκαλία και αυτού του Ιησού Χριστού» – συνεχίζει να αποτελεί, παρά την επιμονή του Μητρ. Περγάμου που ανέφερα πιο πάνω, ισχυρό και εν πολλοίς αδιαπραγμάτετο κριτήριο κατά την αναψηλάφηση της θεολογικής επί του θέματος συζητήσεως. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις χωρίς την αναγκαία διάκριση μεταξύ της Αποστολικής «Π»αραδόσεως και των διαφόρων μεταγενέστερων «π»αραδόσεων.

Πέραν όμως αυτής της αναγκαίας διακρίσεως, για την οποία μάλιστα επισήμως η Ορθόδοξη Εκκλησία διακηρύσσει ότι αυτήν, την Αποστολική δηλαδή Παράδοση, αποδέχεται, συμπληρώνοντας απλώς ότι αποτελεί τον αυθεντικό φορέα και θεματοφύλακά της, η σύγχρονη θεολογική επιστήμη έχει προχωρήσει και σε μια εξίσου σημαντική διάκριση: εκείνη της αυθεντικής αλλά λανθάνουσας (authentic but latent tradition), και εκείνης της ιστορικά διαμορφωμένης. Κλασικό παράδειγμα ο θεσμός των διακονισσών. Και επί πλέον, αναφορικά με την Ορθόδοξη ιστορική των τελευταίων αιώνων παράδοση δεν θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η σταδιακή υποβάθμιση των γυναικών στον Δυτικό χριστιανικό κόσμο σε τρία ζητήματα: της θέσης της Μαρίας της Μαγδαληνής, της Αγίας Ιουνίας, αλλά και του θεσμού των διακονισσών, όταν η μακραίωνη παράδοση της Ανατολής, είναι πλέον επιστημονικά αποδεδειγμένο, ότι σεμνύνεται τα παραπάνω πρόσωπα και θεσμούς; Η αδιαμφισβήτητη πλέον επιστημονικά ύπαρξη στην Κ.Δ. και στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, σημαινόντων γυναικών «αποστόλων» (π.χ. Ιουνία) δεν θα πρέπει να επηρεάσει την Ορθόδοξη θεολογική επιχειρηματολογία στο θέμα της επαναφοράς του θεσμού των διακονισσών σήμερα, και μάλιστα επειγόντως, που είναι αναγκαίο όσο ποτέ άλλοτε, όπως πρόσφατα ανέφερε σε παρόμοια διεθνή συνάντηση στην Κωνσταντινούπολη ο Οικουμενικός Πατριάρχης, της εισδοχής δηλαδή των γυναικών στην μυστηριακή «διακονική» ιερωσύνη;

Πριν ολοκληρώσω τη σύντομη αυτή εισαγωγή μου στον χαρακτήρα και το θεολογικό σκεπτικό αυτού του συνεδρίου, αλλά και των μελετών που έπονται στον παρόντα τόμο, επιτρέψτε μου να κάνω και μια σύντομη αναφορά στα όσα αποκαλυπτικά γράφει σε ομιλία του στις μυροφόρες, τον 6^ο παρακαλώ μ. Χ. αι., ο άγιος της Εκκλησίας μας και Πατριάρχης Αντιοχείας Γρηγόριος, ο οποίος συνδέει τις γυναίκες τόσο με το αποστολικό αξίωμα, όσο και με την χειροτονία («*Μαθέτω Πέτρος ό άρνησάμενός με, ότι δύναμαι και γυναϊκας άποστόλους χειροτονείν*» PG 88 στ. 1864b). Αυτή η κειμενική

μαρτυρία, έμμεση αναφορά στην λανθάνουσα αυθεντική Παράδοση, μήπως αποδεικνύει ότι δεν είναι παντελώς αμάρτυρη στην Ανατολική χριστιανική παράδοση μια διαφορετική από τη σημερινή στάση της Εκκλησίας αναφορικά με την λειτουργική θέση των γυναικών;

Παρά τα όσα πολύ επιγραμματικά ανέφερα μέχρι τώρα, είμαι υποχρεωμένος για λόγους επιστημονικής δεοντολογίας να δηλώσω, ότι υπάρχουν και δυσκολίες και προβλήματα στην επανασύσταση του θεσμού της μυστηριακής ιεροσύνης των διακονισσών. Προσφάτως αναπτύχθηκε στην Ορθόδοξη διασπορά, κυρίως από προσήλυτους προερχόμενους από τον ακραία συντηρητικό προτεσταντικό χώρο, η εξής επιχειρηματολογία: Τυχόν επανασύσταση του θεσμού των διακονισσών, παρότι αυτός μαρτυρείται στην μακραίωνη Ορθόδοξη Ανατολική παράδοση και μάλιστα είναι συνοδικά/οικουμενικά και λειτουργικά κατοχυρωμένος, είναι απευκταία, για τον απλούστατο λόγο ότι ανοίγει διάπλατα ένα παράθυρο για την υιοθέτηση της χειροτονίας των γυναικών. Τέτοιες καινοφανείς απόψεις, που όπως συμβαίνει και σε πολλά ζητήματα μεταφέρθηκαν και στους συντηρητικούς κύκλους της εκκλησίας μας, δικαιολογεί και την συμπερίληψη στον τίτλο του συνεδρίου την θεολογική προσέγγιση του γενικότερου προβλήματος της χειροτονίας των γυναικών.

Και επανέρχομαι στο κύριο θέμα μας, τις διακόνισσες. Τέτοια επιχειρήματα, ευτυχώς όχι επίσημα διατυπωμένα από την Εκκλησία μας, δημιουργούν ένα αίσθημα ανεπίτρεπτης θεολογικής ασυνέπειας τραυματίζοντας ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία της Ορθόδοξης θεολογίας, αν βέβαια τελικά υιοθετηθούν. Πως είναι δυνατόν να συνεχίζουμε να επικαλούμαστε την παράδοση για το γενικότερο θέμα της χειροτονίας των γυναικών και την ίδια στιγμή να την αγνοούμε στην περίπτωση της χειροτονίας των διακονισσών;

Αυτό είναι το σκεπτικό του συνεδρίου, και αυτά μερικά από τα θέματα που κλήθηκαν, μετά λόγου επιστημονικής γνώσεως και πιστότητας στην παράδοση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, να ασχοληθούν οι εισηγητές αυτού του συνεδρίου, στα 40 κεφάλαια αυτού του τόμου.